داشی دامە

حەکیم کاکەوەیس
(کەرکووک)

بیست و چەند؟ بیستی چی، ئەوە سی و سێ ساڵە! سی و سێ ساڵ بەر لە ئێستا بۆ دواجار گوندەکەم جێ هێشت. هیچ شتێکم بە هیچ شتێکی منداڵ و مێرمنداڵ و هەرزەکاری ئەو سەردەمەی ئەوێ نەدەچوو. دواییش هیچ شتێکم بە هیچ شتێکی خەڵکی ئەو وڵاتەی ئەورووپا نەدەچوو. لە گوندەکەدا، بیرکاری پۆلیسێکی ڕەزاقورس بوو و هەر هێندەت دەزانی یەک دوو قوتابی بە دڵی شکاوەوە، یا بە دەرگادا دەردەپەڕاند، یا بە سەر دیواری قوتابخانەکەدا ئاودیوی دەکردن و پاش ماوەیەکی کەم، دەیکردنە پێشمەرگە، جاش، یا دامەزانی بلیمەت، یا پۆلیسی خاڵی پشکنین.

بیرکاری گیانلەبەرێکی تۆقێنەر بوو و لەناو قوتابخانەکەدا، هەندێ جار لەسەر شێوەی مامۆستا و هەندێ جار لەسەر شێوەی کتێب و دەفتەر و هەندێ جاریش لەسەر شێوەی دار، خۆی پیشانی قوتابییەکان دەدا و وای دەترساندن ئیدی ببڕای ببڕ ڕوویان لە قوتابخانە نەدەکردەوە! کەچی ئەو بیرکارییە درندەیە، بۆ من ببووە پشیلەیەکی نەرمونۆڵی دەستەمۆ و وەک هەویریش لەگەڵ هۆش و دەست و قەڵەمدا دەهات. وەها دەستم بە سەریدا دەڕۆیی، وەک دێو پەستابوومە ناو قوتووی چرایەکەوە و کەی کارم پێی هەبوایە دەرم دەکردە دەرێ. دەست لەسەر سینگ لە خزمەتمدا دەوێستا: فەرموو قوربان چ فەرمانێکت هەیە! من لە جیهانی بیرکاریدا پاشا بووم و کەس نەدەوێرا بیر لەوە بکاتەوە کوودەتام بەسەردا بکا. کوودەتایان کردبا، کێ مەملەکەتی بیرکاری پێ بەڕێوە دەچوو؟

کۆیلەکانی بیرکاری، بە چاوتروکانێک شیعریان لەبەر دەکرد، کەچی منی شای بیرکاری، کۆیلەی لەبەرکردنی شیعر بووم. دوو ڕۆژ هەوڵی لەبەرکردنی شیعرێکم دەدا، ئەوجا لە تاقیکردنەوەدا یەکەم بەیتیم بیر نەدەکەوتەوە تا ئەوانی دی بە دوایدا بێن. هەموو شیعرەکە وەک زریزە بە بیرێکدا شۆڕ دەبووەوە و بیرم نەدەکەوتەوە و

نەدەکەوتەوە...»

دواڕۆژی لەو گوندەدا مۆرێک بوو و بیرەوەرییەکانی بە مۆمی سوور خەتم کردبوو: کە باریان کرد، ئەو هاوەڵانەی کە بیرکاری، یەک دوو ساڵ پێشتر، یەک بە دوای یەکدا دەریپەڕاندبوون، لەبەر خۆرەتاوەکە دانیشتبوون و دامەیان دەکرد.

یەکێکیان پێشمەرگە بوو و بەهۆی گفتوگۆوە گەڕابۆوە. ئەوی دی کە بەرانبەری دانیشتبوو، جاش بوو و بەر لێبوردنی شۆڕش کەوتبوو. سێیەمیشیان، کە ماوەیەک بوو ببووە پۆلیسی خاڵی پشکنینی نێوان دوو شار، بۆ سەردان گەڕابۆوە ئاواییەکە.

– کاکە ئێمە بار دەکەین.

– دە ئەو داشە بخۆ، دەی! ئەرێ بە خوا ئاغەم کرد! بار ئەکا و بار ئەکا، کەرەکە بە کوتەک هار ئەکا! دە بیخۆ هەی لە گیانت خۆش بێ! چما وا دەزانی بە خێری نەنکم داشت دەدەمێ؟! چما ئەو داشەم لەو دەشتە دۆزیوەتەوە؟! ها؟!

ئەوەی بەرانبەری کە پێشمەرگایەتی بە سیمایەوە دیار بوو، بە دیار داشەکانەوە دامابوو. بە کزییەوە داشەکەی خوارد و لەولاوەی دانا و بەرانبەرەکەشی دایە بەرێ: «یەک... دوو... سێ و ئەوەش ئاغە!» بەردێکی ڕەشی سوورخنی خوارو خێچ، لە دووەم خانەی ئەو سەرەوە جێی خۆی کردەوە و ئاغایانە لە خانەکانی دەڕوانی... قسەکەی دووپات کردەوە:

– جەماعەت بار دەکەین و هاتووم خواحافیزیتان لێ بکەم!

ئەوانیش کە چاوێکیان لە داشەکان بوو و چاوێکیان لەو، نیوەهەستان هەستان و دەستیان بۆ درێژ کرد.

– خوا حافیزتان بێ!

– بەخێر و خۆشی!

– خوا ئاگادارتان بێ!

ئەویش بە کزییەوە خواحافیزی کرد و گوتی: «خوا یار بێ ئێوەش و منیش لە گفتوگۆیەکی تردا یەکتر دەبینینەوە!»

– «نا، ئەمە ئاخر گفتوگۆیە و تەواو! هەموو شتێ بڕاوەتەوە و ڕێک کەوتین! وا دەزانی سیاسەتیش بیرکارییە؟!» پێشمەرگەکە وای گوت و جاشەکە دوای ئەوەی کەمێ لە داشەکان ورد بووەوە، بە لاچاو تەماشەیەکی کرد.

دوای ئەو ماڵاواییە ساردوسڕە ئیدی چاوی بە گوندەکە نەکەوتەوە. ئەو ماڵاواییە، سی و سێ ساڵی بە دوودا هاتن: کەرکووک... شاخ... دیوانیە... شاخ... ئۆردوگای زێوە... شاخ... ئۆردوگای ئەندیمشک... شاخ... شام... تاران... شاخ... ئەورووپا و ئیدی لەوێ جێی خۆی گرتەوە و دایکوتا... چ شاخ بە دووی ئەورووپادا نەهات.

ئەو ماڵاواییە بووە تابلۆیەک و لە پەڕەی ڕوحیدا هەڵکەندرا. داش و خەتە سپییەکانی سەر چیمەنتۆکە، بەردەوام لەبەر چاوی بوون و دامەچییەکان، محەمەد و سەعید، هەمیشە هەر ئەو دووە، ئەم بەر و ئەوبەریان لێ گرتبوون و هۆمەری پۆلیسیش لە نێوانیاندا دانیشتبوو و هەر جارە و قسەی بۆ یەکێکیان دەکرد. دوو ڕیز بەردی ڕەش، بەرانبەریان لە دوو ڕیز بەردی سپی گرتبوو. شازدەی ڕەش و شازدەی سپی. بەردە ئازاکانی ڕیزی پێشەوە، چ ڕەش چ سپی، زوو هێرشیان دەبرد و زوو دەخوران و لەکۆڵ دەکرانەوە و لە دەرەوەی خانەکاندا، بەبێ ناز بە لای یەکدا کۆمەڵ دەبوون. بەردە لاتەکانی ڕیزی دواوە، کتوپڕ فرسەتیان دەدی و دەبوونە ئاغە و بەناو بەردی نەیار دەکەوتن! محەمەدی پێشمەرگە و سەعیدی جاش و هۆمەری پۆلیسیش قریوەیان دەهات... محەمەد، دەبووە بەردێکی سپی و دەکەوتە ناو خانەیەکەوە و سەعیدیش لە خانەیەکی بەرانبەردا دەبووە بەردێکی ڕەش و بۆ خواردنی یەکتر، بە ڕقەوە لە یەک ڕادەمان. خۆیان، بە ویستی خۆیان دەبوونە داش و یەکتریان دەخوارد... ئەوان خەریکی ئەو گەمەیە بوون و خەڵکی گوندەکەش باریان دەکرد و دەگەڕانەوە و دەبوونە جووتیار و بەردەوامیش زاوزێیان دەکرد. ڕایان دەکرد و تەسلیم دەبوونەوە و لە قاوشی بەندیخانەش زاوزێیان دەکرد و زیاد دەبوون. لە دەمی گفتوگۆدا زاوزێیان دەکرد و کاتی شەڕ زاوزێیان دەکردو لە ڕەویشدا هەر بەدەم ڕێوە، لە پەنا بەردو لە ناو کەلاوە کۆندا زاوزێیان دەکرد. ژنەکانیان، لە پرسەدا ئاوس دەبوون و لە ڕەودا منداڵیان دەبوو و منداڵەکان گەورە دەبوون و دڵداریان دەکرد. کە گفتوگۆ کۆتایی دەهات، ئەو سێ دامە زانە لێهاتووەش لێک دادەبڕان و هەر یەکە و لە خانەی تەختەیەکی گەورەدا، ئازایانە لە ڕیزی پێشەوە جێی خۆی دەکردەوە.

لە خەیاڵی ئەو پاشایەی بیرکاریشدا، شەڕ بووایە یا ئاشتی و گفتوگۆ، ژیان ناخۆش بووایە یا خۆش، هەمان دیمەن بوو... ئەو داشە بخۆ! ئەو چەکدارە بکوژە! ئەو کەلاوەیە بتەقێنەوە! تەسلیم بە! دوای عافوات بچۆرە ناو تەختەی دامەکەوە! پلکە حەمدێی بسک شۆڕ کوڕێکی بوو! کیژەکەشی کوڕێکی بوو.

ئەو دواڕۆژەی گوندەکە، بەردەوام دەهاتە خەونی. دامە و داشی دامە و محەمەد و سەعید و هۆمەر، هەمیشە لایەنی زاڵی خەونەکانی بوون. گەلێ جار لە خەونەکانیدا، داشی ڕەش و سپی تێکەڵ دەبوون و ڕەش، سپی و ڕەشی دەخوارد و سپیش هەردوو ڕەنگەکەی دەخوارد و کتوپڕ بەردێکی نیوەڕەش و نیوە سپی، دەبووە ئاغە... گەلێ جاریش دەبووە داشە هارە و ئیدی لە گرتن نەدەهات!

چم بەخۆم کرد؟! کەی ئەم گەمە شێتانەیەی ناو کەللەسەرم کۆتایی دێ تا ئەم خەونانەش کۆتاییان بێ؟! ئەو داشە بخۆ! ئەگەر نەیخۆی نابێ؟! نا نابێ! لەو ڕۆژەوە یاسای بۆ دەرچووە و لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاوکراوەتەوە، دامەچییەکان جێبەجێی دەکەن و کە گوتیان بیخۆ، دەبێ بیخۆی، جا بەردەکان گەورە بن یا بچووک، بەرد بن یا پشکۆ یا قەوانە فیشەکی دەمانچە و تفەنگ! داشیش کە خورا، ئیدی لە دەرەوەی گەمەکەدا تووڕ دەدرێ. نابێ تووڕ نەدرێ؟! ناکرێ بەردی سپی، لە بری ئەوەی شازدە بن، چواردە بن و بەرانبەر هەژدە یا بیست بەردی ڕەش گەمە بکەن؟! ناکرێ خانەکان، لە بری ئەوەی، هەشت بە هەشت، شەست و چوار بن، نۆ بە نۆ، هەشتاویەک یا دە بە دە سەد خانە بن؟ نابێ هەر ساتە و یاسایەک بۆ ئەو گەمەیە دانرێ و ڕەچاو بکرێ؟! ئەنجامی بەردی سپی ئەوەیە یەک داشی لێ بمێنێتەوە و ببێتە داشەهارە و لە باشترین گەمەیدا قایمە دەرچێ. قایمە بۆ سپی بردنەوەیە. داشەهارە، گۆگردئاسا لە گرتن نایێ! جرت بەم لا و فرت بەو لا! جارێ لە خانەیەکدا خۆی دەبینێتەوە چوار چاودێر بۆ پاراستنی بە دیاردەوەن. هەندێ جار دەکەوێتە تەنکاوەوە و زۆری نامێنێ بخورێ، بەڵام فریاڕەسی کڵاوسووری پەنای داشەکانی بەرانبەر فریای دەکەون و بەسەر خەتە سپییەکاندا دەربازی دەکەن.

دەربازی نەکەن گەمەکە کۆتایی دێ و ئەوەش نابێ ڕوو بدا! ئەنجامیش هەر ڕاکردنە... پشوو نەدەی! ئەی خوایە چۆن باوەڕم بە محەمەد کرد؟ ئەو، جارێ سپییە و جارێ ڕەشە! لەم دیوی شاخەکە سپییەو لەودیوی ڕەشە، بەڵام سەعید بەردەوام ڕەشە! لە بنار بێ یا لووتکە، لەم دیو بێ یا لەو دیو، لە دوورەوە لە هەموو کەسەوە دیارە ڕەشە، ڕەش! کە داشی ڕەش هەبن، دەبێ داشی سپیش هەبن، بەڵام تەنیا لەناو خانەکاندا نابن... دەکەونە سەر خەتەکانیش... جارێ بەم خانەیەدا دەکەون، جارێ بەودا!

مادام گەمە دەکەی، گەمەت پێ دەکرێ. ئەوە یاسای دەڤەری دامەستانە. هەر لە منداڵییەوە بە سێ ڕیسکان دەست پێ دەکەن. سێ ڕیسکان گەمەی منداڵانە، بەڵام خۆ ئامادەکردنیشە بۆ دامە... تەنیا یەک شت سێ ڕیسکانیان لێ تێک دەدا: سەگ هەڵبڕینت... سەگ ڕباندن! کە دەڵێن ئەوە سەگە بەڕەڵایەکە، پێ بە خەتەکاندا دەخشێنن و بەردی سێ ڕیسکان پەرت دەکەن و دەست دەدەنە هێڕکە بەرد و دوی دەکەون. سەعاتێ دوو سەعات ئەم کۆڵان و ئەو کۆڵانی پێ دەکەن. لە ئەنجامدا لە گوندەکە دەری دەکەن و ملی بەو دەشتەوە دەنێن. سەگی تاین، بستێ زمانی شۆڕ دەکا و لە ترساندا خەریکە بتۆقێ. لە حەژمەتدا، هەندێ جار کلکی خۆی دەگەزێ. بە هەر لایەکدا ڕادەکا، یەک دوو منداڵی بەرد بەدەست پێشیان پێ گرتووە. لە ئەنجامدا، دەیڕپێنن و دوای ئەوەش زۆر نابا دەیکوژن. بەر لەوەی بیتۆپێنن، لاقێکی یا دەستێکی دەشکێنن. ئەوجا لاقەکەی تری. ئیدی لە جێی خۆیدا مات دەبێ و تەنیا سەری بەم لاو ئەو لادا بادەدا. قەپ بە کلکی خۆیدا دەکا. سەگەکە، هەناسەی لەبەر دەبڕێ و ئەوانیش ئارام دەبنەوە و بەکاوەخۆ، بەرەو ئاوایی دەگەڕێنەوە. کەس باوەڕ ناکا ئەو منداڵە خەواڵوو و خاو و خلیچکانە، هەر ئەو هاروهاجانە بووبن کە کەمێ پێشتر پەلاماری سەگەکەیان دەدا. کەس باوەڕ ناکا ئەو کەلاکە سەگە، هەر ئەو سەگە بێ کە نەختێ پێشتر بۆ دەربازکردنی گیانی خۆی کلکی خۆی گەستبێ و ئەو هەموو ڕاکەڕاکەی کردبێ! ئەمە چ قەشمەری جارێکە!

دوای سی و سێ ساڵ، بە سەری ڕووتاوە و سەر و سمێڵی سپی و جانتایەکی ڕەشی سەفەرەوە گەڕایەوە. هەتا لە گوندەکە نێزیکتر دەبووەوە، بیرکردنەوەی چڕتر دەبوو: «هەر دەبێ ئەو هەموو کارەساتە، خەڵکی ئەم

دێیەی گۆڕیبێ. ئێستا جاشێتی شوورەییە! ئێستا دزی ڕیسواییە و سەگ هەڵبڕین شەرمەزارییە! ئێستا لە بری دامەکردن، ئەو خەڵکە خەریکی زانست و پیشەسازی و بازرگانین! ئێستا هەموویان، برایانە شانیان داوەتە بەرێ و کاروباری وڵات ڕادەپەڕێنن! ئێستا شەهیدەکان، وەک نێرگز سەریان دەرهێناوە و بۆ ئەو پێشکەوتنانە بزە دەکەن! بە دڵنیاییەوە محەمەدیش بۆتە نێرگز! ئا، سەعیدیش کوژراوە! ئەدی گۆزە لە ڕێی ئاودا ناشکێ؟!»

کە ئۆتۆمبیلەکە گەیشتە سەر پردی سەر ئەو زێیەی نێزیکی گوند، کە دەیان جار ڕاوەماسی و مەلەی لێ کردبوو، کۆمەڵێ گەنجی نیوەڕووتی دی، کە دەوریان لە نێرەکەرێک دابوو. بە هەموویان بەرزیان کردەوە. کەرەکە خۆی ڕادەپسکاند و وەختابوو بێتە زمان. بە هەموویان، لەسەر پردەکەوە و بەسەر پەرژینەکەیدا، هاویشتیانە ئاوەکەوە و شڵپەیان لێ هەستاند! بەڵام کەرەکە کلکی خۆی نەدەگەست! زمانیشی شۆڕ نەبوو!

گەیشتە ئاوایی. دێیەکە، هیچ شتێکی وەکو خۆی نەمابوو. یەک خانووی سی و سێ ساڵ لەوەپێش نەمابوو. یەک خانووی قوڕ لەو دێیەدا نەبوو. بە مەزەندەی خۆی لەو جێیە وەستا کە ماڵە مامی لێ بوو. لە ئۆتۆمبیلەکە دابەزی. سێ پیرەمێرد سەریان خوار کردبوو و چوار منداڵیش بە دیاریانەوە وەستابوون و تەماشایان دەکرد.. بەرەو لایان چوو و سڵاوی لێ کردن. بێ ئەوەی تەماشای بکەن، بە چپە سڵاویان سەندەوە. یەکێ لە پیرەمێردەکان، بە خۆشییەوە هاواری کرد: بخۆ! دەی ئەو داشە بخۆ! ئەرێ وەڵڵا ئاغەم کرد! سڵاو لە تۆ سڵاو لە تۆ یار... سڵاو لە تۆ سڵاوی بۆندار... دە باشە، دەی: ئەوە یەک... دوو... سێ و ئاغە! ها ها ها!